

اهمیت دسترسی به انرژی‌های پاک محیط زیستی در کاهش خشونت علیه زنان^۱

ولی‌اله نصیری^۲

حسین ثریائی‌آذر^{۳*}

hosseinsorayaiiazar@iau-maragheh.ac.ir

حجت سلیمی ترکمانی^۴

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۵/۲۹

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۳/۱۳

چکیده

ارتباط بین استخراج سوخت‌های فسیلی و خشونت علیه زنان بومی، تشدید خشونت علیه زنان به دلیل تغییرات اقلیمی و خشونت علیه زنان مدافع محیط‌زیست و منتقد سوخت‌های فسیلی، ازجمله مسائلی هستند که اهمیت دسترسی به انرژی‌های پاک را در کاهش خشونت علیه زنان نشان می‌دهد. در میان مغفول ماندن موضوع، انکار و عدم توجه کافی در مورد تأثیر انرژی در تشدید خشونت علیه زنان از سوی محققان و سیاست‌گذاران، این مطالعه که به روش توصیفی-تحلیلی و با بهره‌گیری از اسناد بین‌المللی و دیدگاه نهادهای بین‌المللی صورت گرفته است، در راستای تجزیه و تحلیل رابطه میان انرژی و خشونت علیه زنان است تا راهی برای آینده مشترک پیشنهاد گردد. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که دسترسی زنان به انرژی‌های پاک در کاهش خشونت علیه زنان بسیار مؤثر است و موضوع خشونت علیه زنان معترض سوخت‌های فسیلی یک چالش جدید برای حقوق بین‌الملل و حقوق زنان است که باید به‌موقع مورد مذاقه قرار گیرد.

واژه‌های کلیدی: انرژی‌های پاک، خشونت علیه زنان، حقوق بشر، توانمندسازی زنان، حقوق محیط زیست.

۱- این مقاله برگرفته از رساله دکتری ولی‌اله نصیری در تاریخ ۱۴۰۱/۳/۱۳ با عنوان «سیر تحول تعهدات دولت‌ها در زمینه استفاده از انرژی‌های پاک در

حقوق بین‌الملل محیط‌زیست» با راهنمایی دکتر حسین ثریائی‌آذر است.

۲- دانشجوی دوره دکتری حقوق بین‌الملل عمومی دانشگاه آزاد اسلامی واحد مراغه، ایران.

۳- استادیار گروه حقوق بین‌الملل دانشگاه آزاد اسلامی واحد مراغه، ایران. * (مسئول مکاتبات)

۴- دانشیار گروه حقوق دانشکده الهیات دانشگاه شهید مدنی آذربایجان، ایران.

The Importance of Access to Clean Environmental Energy in Reducing Violence against women

Valialah Nasiri¹

Hossein Sorayiaazar^{2 *}

hosseinsorayiaazar@iau-maragheh.ac.ir

Hojat Salimi Torkamani³

Admission Date: August 20, 2022

Date Received: June 3, 2022

Abstract

The connection between fossil fuel production and uses and violence against local women, and the escalation of violence against women due to climate change and also violence against women who defend the importance of environment protection and criticize the uses of fossil fuels are issues that highlight the importance of access to clean energy in reducing violence against women. Given the neglect, denial and insufficient attention to the impact of energy on the escalation of violence against women by researchers and policymakers, this study is a descriptive-analytical research using international documents and established views of the international institutions intends to discuss the relationship between fossil energy uses and production and violence against women to suggest a way to a common future. Research findings show that women's access to the clean energy is very effective in reducing violence against them, while the issue of violence against women criticizing fossil fuel uses is a new challenge to international law and women's rights that needs to be addressed.

Keywords: Clean Energy, Violence Against Women, Human Rights, Women's Empowerment, Environmental Law.

1- Ph.D. Student in Public International Law, Islamic Azad University, Maragheh Branch. Iran.

2- Associate Prof, Department of Public International Law, Islamic Azad University, Maragheh Branch. Iran.

*(Corresponding Author)

3- Associate Prof Public International Law, Shahid Madani University of Azerbaijan. Iran.

مقدمه

اگرچه زنان از قرن‌ها پیش برای به دست آوردن حقوق خود مبارزه می‌کرده‌اند اما مبارزه برای رعایت حقوق بشر زنان توسط جنبش بین‌المللی آنان مبارزه تازه‌ای است (۱).^۱ به عنوان نمونه منشور سازمان ملل متحد بر تساوی حقوق زن و مرد تصریح می‌نماید و تحقق همکاری بین‌المللی از رهگذر گسترش و تشویق رعایت حقوق بشر و آزادی‌های اساسی برای همگان فارغ از هرگونه تبعیض‌نژادی، جنسی، زبانی یا دینی را از اهداف سازمان برمی‌شمارد. مواد ۱ و ۲ اعلامیه جهانی حقوق بشر نیز اعلام می‌دارد که تمام افراد بشر آزاد به دنیا می‌آیند، از لحاظ حیثیت و حقوق با هم برابرند و از تمام حقوق و آزادی‌های ذکر شده در اعلامیه بهره‌مند می‌گردند. بند ۱۵ اعلامیه ۱۹۶۸ کنفرانس بین‌المللی حقوق بشر تهران نیز صریحاً آپارتاید جنسی را رد می‌کند و اظهار می‌دارد «تبعیضی که زنان همچنان در مناطق مختلف جهان قربانی آن هستند باید از بین برود. منزلت مادون برای زنان قائل شدن، معیار منشور ملل متحد و نیز موازین اعلامیه جهانی حقوق بشر است» (۲). موارد نقض مکرر حقوق زنان در جهان و این عقیده که اعلامیه جهانی حقوق بشر اعلامیه‌ای اخلاقی است نه حقوقی باعث گردید اعلامیه رفع تبعیض علیه زن در سال ۱۹۶۷ به تصویب مجمع عمومی سازمان ملل متحد برسد (قطعنامه XXII ۲۲۶۳ مورخ ۷ نوامبر ۱۹۶۷) که بعداً سبب گردید در سال ۱۹۷۹ مجمع عمومی سازمان ملل متحد برای اولین بار کنوانسیون را که در بردارنده حجم گسترده‌ای از مسائل

مربوط به نقش و موقعیت زنان در جامعه است تحت عنوان کنوانسیون محو هرگونه تبعیض علیه زنان (۳) که اغلب از آن به عنوان «منشور بین‌المللی حقوق زنان» یاد می‌شود، بپذیرد. هم‌چنین در ماده ۶ اعلامیه اسلامی حقوق بشر ۱۹۹۲ قاهره آمده است که «حیثیت انسانی، زن و مرد برابرند و به همان اندازه که زن وظایفی دارد از حقوق نیز برخوردار است» (۴). به دلیل اشکال مختلف خشونت علیه زنان کمیسیون مقام زن سازمان ملل متحد^۳ طی تلاش‌های زیادی باعث تصویب قطعنامه ۴۸/۱۰۴ توسط مجمع عمومی در ۲۰ سپتامبر ۱۹۹۳ به عنوان اولین سند بین‌المللی که به طور خاص مبارزه با خشونت علیه زنان را هدف قرار می‌دهد، گردید.^۴ سرانجام کنفرانس بی‌سابقه زنان در پکن در مورد اقدام برای تساوی، توسعه و صلح در سال ۱۹۹۵ اکیداً از جامعه بین‌المللی پیوستن به کنوانسیون ۱۹۷۹ و اجرای آن را درخواست نمود و ۱۸۹ کشور شرکت کننده در آن تعهد خود را مبنی بر تضمین دسترسی برای زنان به ساختارهای قدرت و مشارکت کامل آنان در روند تصمیم‌گیری اعلام نمودند. اما علی‌رغم روند رو به رشد این اسناد به عنوان امواج مختلف فمینیسم گزارش‌های نقض بی‌رویه حقوق زنان در جهان تکان دهنده است (۵) که یکی از این موارد نیز خشونت خانگی می‌باشد.

خشونت علیه زنان و دختران از رایج‌ترین موارد نقض حقوق بشر است. به گفته سازمان بهداشت جهانی، از هر سه زن یک زن در طول زندگی خود مورد خشونت جسمی و یا جنسی قرار می‌گیرد

۱- با توجه به اهمیت رعایت حقوق بشر زنان در برقراری صلح و امنیت بین‌المللی تعداد قابل ملاحظه‌ای از قطعنامه‌های شورای امنیت در این خصوص تاکنون صادر گردیده است. مهم‌ترین این قطعنامه‌ها عبارتند از: قطعنامه‌های ۱۲۶۱ مورخ ۲۵ آگوست ۱۹۹۹؛ ۱۲۶۵ مورخ ۱۷ سپتامبر ۱۹۹۹؛ ۱۲۹۶ مورخ ۱۹ آوریل ۲۰۰۰؛ ۱۳۱۴ مورخ ۱۱ آگوست ۲۰۰۰ و ۱۳۲۵ مورخ ۳۱ اکتبر ۲۰۰۰. همچنین زنان موضوع بسیاری از دعاوی نزد دادگاه‌های داخلی، منطقه‌ای و بین‌المللی بوده است.

2- United Nations Convention on Elimination of all Forms of Discrimination Against Women (CEDAW)

۳- کمیسیون مقام زن (Commission on the Status of Women) یکی از اولین نهادهایی است که توسط شورای اقتصادی و اجتماعی سازمان ملل در ۱۹۴۶ به وجود آمد. کار این کمیسیون نظارت

بر وضعیت زنان و ترویج حقوق آنان در سرتاسر دنیاست که در این زمینه به سازمان ملل متحد توصیه‌های لازم را معمول و گزارش خواهد داد. به دنبال تلاش‌های گسترده این کمیسیون، کنوانسیون در ۱۸ دسامبر ۱۹۷۹ و طی قطعنامه ۳۴/۱۸۰ مجمع عمومی سازمان ملل به تصویب رسید و در تاریخ ۳ سپتامبر ۱۹۸۱ به استناد بند ۱ ماده ۲۷ لازم الاجرا گردیده است.

۴- این سند «اعلامیه لغو خشونت علیه زنان» نامیده می‌شود. بر اساس این اعلامیه هرگونه خشونت بر علیه زنان که منجر به صدمه فیزیکی و جنسی و زجر کشیدن آنان و حتی تهدید به چنین اعمالی چه در منظر عام و چه خصوصی شود منع گردیده است. ماده دو این اعلامیه لیستی از این نوع خشونت‌ها را ارائه می‌دهد. ماده سه اعلامیه، زن را محق برخورداری برابر کلیه حقوق و آزادی‌های اساسی در زمینه سیاسی، اقتصادی-اجتماعی، فرهنگی و مدنی می‌داند.

در این راستا این پرسش مطرح هست که دسترسی به انرژی پاک در کاهش خشونت علیه زنان چه نقشی دارد؟ تحقیق بر این فرض استوار است که دستیابی به انرژی پایدار برای همه، نه تنها برای دستیابی به اهداف توسعه هزاره ضروری است، بلکه در کاهش خشونت علیه زنان یک عامل تعیین کننده است.

۱. حق دسترسی زنان به انرژی‌های پاک در اسناد حقوق

بشری

هنگامی که منشور بین‌المللی حقوق بشر به تصویب رسید، تدوین کنندگان آن‌ها آگاهی محدودی از حق دسترسی به خدمات انرژی داشتند؛ لذا حق دسترسی به انرژی صراحتاً در منشور بین‌المللی حقوق بشر مورد توجه قرار نگرفته است. به همین دلیل حقوقدانان از حق دسترسی به انرژی به عنوان یک «حق ضمنی» و مشتق شده از حقوق اساسی بشر یاد می‌کنند که توسط تعدادی از کنوانسیون‌ها و معاهدات بین‌المللی اعطا شده است (۱۲). اما در دهه‌های اخیر دولت‌ها و نهادهای بین‌المللی، به این نتیجه رسیده‌اند که بهره‌مندی کامل از حقوق بشر به یک محیط سالم با انرژی‌های پاک بستگی دارد (۱۳). لذا در اسناد اخیر سازمان ملل متحد نظیر اهداف توسعه پایدار و دستور کار ۲۰۳۰ می‌توان دسترسی زنان به انرژی‌های پاک را البته نه به شکل «حق» بلکه به صورت «آرمان و هدف» به وضوح مشاهده کرد.

۱-۱. منشور بین‌المللی حقوق بشر

علیرغم سکوت منشور بین‌المللی حقوق بشر در مورد حق دسترسی به انرژی‌های مدرن، با این حال، با رجوع به نظرات کلی کمیته‌های حقوق بشری می‌توان حق دسترسی زنان به انرژی‌های پاک را مشاهده کرد. از نظر کمیته حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، حق مسکن مندرج در ماده ۱۱ میثاق بین‌المللی حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی (۱۹۶۶) معنایی فراتر از سقف بالای سر افراد دارد و این حق شامل «دسترسی پایدار به انرژی برای پخت و پز، گرمایش و روشنایی» نیز هست (۱۴). کمیته حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی در توصیه‌های خود به دولت‌ها ضمن شناسایی و تأکید بر انرژی‌های پاک، از دولت‌ها می‌خواهد که در «سیاست‌های انرژی» خود تجدیدنظر کرده و «اقدامات فوری» برای کاهش انتشار گازهای گلخانه‌ای و ترویج

(۶). این تحقیق ترویج و توسعه انرژی‌های پاک را یک عامل مؤثر در کاهش خشونت علیه زنان پیشنهاد می‌کند. شاید در نگاه اول تعامل امنیت انرژی و امنیت زنان بعید به نظر برسد؛ اما رابطه بین فقر انرژی و خشونت جنسی توسط منابع و مراجع بین‌المللی تأیید شده است. «یونیدو» خاطرنشان کرده است که «خشونت علیه زنان هم‌چنین می‌تواند در طول روز نیز رخ دهد، زیرا عدم دسترسی به انرژی مدرن، پایدار و باصرفه، زنان را مجبور به جمع‌آوری سوخت از مناطق دور افتاده و دوردست می‌کند» (۷). مسئله صرفاً به خشونت در مسیر تهیه انرژی (جمع‌آوری چوب، زغال، آوردن آب) ختم نمی‌شود. فقر انرژی با خود «فقر زمانی» را به همراه می‌آورد (۸). فقر زمان اشاره به صرف وقت بیشتر برای کارهای روزانه داخل خانه به دلیل عدم دسترسی به امکانات و وسایل مدرن (اجاق‌گاز، جاروبرقی، چرخ‌گوشت، لباسشویی و غیره) دارد (۹). زنانی که به انرژی‌های مدرن دسترسی ندارند مجبورند کارهای داخل خانه را به صورت دستی انجام دهند. (۱۰) در نتیجه نمی‌توانند تمام وظایف خود را به موقع انجام دهند و به این خاطر از سوی شریک زندگی خود یا سایر اعضای خانواده مورد آزار و اذیت جسمانی و ضرب و جرح قرار می‌گیرند. اما مهم‌ترین پیامد فقر انرژی «خشونت اقتصادی» است. خشونت اقتصادی شامل ایجاد یا تلاش برای ایجاد وابستگی مالی شخص به وسیله کنترل کامل منابع مالی، جلوگیری از دسترسی به پول و یا منع از حضور در مدرسه یا مشاغل است. این نوع از خشونت از سخت‌کاری زنان ناشی می‌شود. سخت‌کاری به انجام کارهای بدون دستمزد توسط زنان در داخل خانه گفته می‌شود که خود زمینه‌های ایجاد خشونت علیه زنان را فراهم می‌سازد. در کشورهای در حال توسعه، زنان به دلیل عدم دسترسی به انرژی پایدار و مدرن به طور متوسط ۴ ساعت و ۱۱ دقیقه در خانه برای کارهای بدون دستمزد در روز وقت صرف می‌کنند، در حالی که مردان فقط ۱ ساعت و ۳۱ دقیقه برای کارهای بدون دستمزد در روز وقت صرف می‌کنند (۱۱). مجموعه وسیعی از تحقیقات نشان می‌دهد که دسترسی به انرژی‌های پایدار و مدرن بر سلامتی، درآمد و تحصیلات زنان تأثیر مستقیمی دارد. مقاله حاضر با یاری جستن از روش توصیفی-تحلیلی جنبه‌ی جدیدی از تأثیرات انرژی‌های پاک را بر کاهش خشونت علیه زنان بررسی می‌کند.

کمیته، دولت‌ها باید با توجه به اثرات زیان‌بار تغییرات اقلیمی بر زندگی و سلامت زنان و دختران، در سیاست‌های تأمین انرژی خود تجدیدنظر کنند. کمیته توصیه می‌کند تا دولت‌ها استفاده از سوخت‌های فسیلی را محدود کرده و تغییر مسیر تولید انرژی به سمت انرژی‌های تجدید پذیر را آغاز کنند (۲۱). کمیته با یادآوری توصیه کلی شماره ۳۷ خود، توصیه می‌کند که دول عضو تلاش خود را برای کاهش انتشار کربن از طریق توسعه و ترویج انرژی‌های پاک افزایش دهد.

۲. چگونگی تاثیرگذاری انرژی بر خشونت علیه زنان

دسترسی به انرژی و کم و کیف آن می‌تواند منجر به ایجاد، تداوم و یا از بین رفتن خشونت علیه زنان گردد که این موضوع در مبحث حاضر و در صورت مختلف آن تحلیل و بررسی می‌گردد.

۱-۲. تاثیر فقر انرژی

زنان، به ویژه زنانی که در فقر زندگی می‌کنند، به دلیل کار خانگی و مراقبتی که انتظار می‌رود در طول زندگی خود از سایر اعضای خانواده انجام دهند، با موانع متعددی در زمینه بهره‌مندی از حقوق خود روبرو هستند. حتی اگر انرژی‌های سنتی (جمع‌آوری فضولات دامی، چوب و برگ خشک درختان) رایگان باشد، "هزینه‌های اقتصادی غیرمستقیم" بالایی برای زنان از نظر فرصت‌های از دست رفته برای اشتغال، تحصیل، اوقات فراغت و بهبود وضعیت جسمی و روحی دارد. زنان فاقد دسترسی به انرژی و امکانات آشپزی مدرن مسئول جمع‌آوری سوخت‌های سنتی هستند (۲۲). آژانس بین‌المللی انرژی تخمین زده است که متوسط بارهیزم حمل شده توسط زنان برای چندین مایل در روز از ۰ تا ۲۵ کیلوگرم متفاوت است (۲۳) چنین کار جسمی نه تنها نشان دهنده استفاده نادرست از وقت زنان و دختران جوان است، بلکه پیامدهای منفی بر وضعیت جسمی و روحی آن‌ها دارد و می‌تواند باعث ناراحتی‌های جسمی (دردهای کمر و عضلات) زنان شود. تحقیقات نشان می‌دهد زنان و دختران به هنگام تأمین انرژی (جمع‌آوری چوب و آوردن آب و غیره) پس از غروب به دلیل نبود روشنایی محیط در معرض خشونت جنسی یا جسمی قرار می‌گیرند (۲۴). معابر و خیابان‌های بدون نور و روشنایی کافی

انرژی‌های تجدیدپذیر انجام دهند (۱۵). به‌علاوه، بند اول ماده ۱۵ میثاق بین‌المللی حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی "حق هر شخص برای بهره‌مندی از مزایای فناوری‌های علمی و کاربردهای آن" را تضمین می‌کند. در قرن بیست و یکم، چنین مزایایی شامل فناوری‌های پاک نیز می‌شود.

۲-۱. کنوانسیون رفع هر گونه تبعیض علیه زنان

کنوانسیون رفع هر گونه تبعیض علیه زنان اولین توافق بین‌المللی است که صریحاً به حق دسترسی زنان به انرژی تأکید کرده است (۱۶). ماهیت و پیام اصلی کنوانسیون، برابری کامل زن و مرد و از میان رفتن همه تمایزها در عرصه حقوقی، سیاسی و اجتماعی است. به همین دلیل یکی از مواردی که دولت‌ها مطابق بند دوم از ماده چهاردهم کنوانسیون، موظف به اتخاذ اقدامات لازم و مقتضی شده‌اند، بهره‌مندی زنان در مناطق روستایی از شرائط زندگی مناسب مانند دسترسی به انرژی‌های پاک می‌باشد (۱۷). زیرا در مناطق روستایی آلودگی ناشی از سوزاندن سوخت‌های سنتی یک مشکل جدی بهداشتی برای زنان و دختران به‌شمار می‌رود (۱۸).

۳-۱. توصیه‌ها و ملاحظات نهایی کمیته رفع تبعیض علیه

زنان درباره حق دسترسی زنان به انرژی پاک

کمیته منع کلیه اشکال تبعیض علیه زنان در تاریخ ۷ فوریه ۲۰۱۸ در توصیه عمومی شماره ۳۷ خود توسعه انرژی‌های پاک را گامی مهم در کاهش تاثیرات منفی تغییرات اقلیمی بر حقوق بشر تلقی کرده است (۱۹). بررسی ملاحظات نهایی کمیته رفع کلیه اشکال تبعیض علیه زنان نشان می‌دهد که کمیته علاوه بر مزیت خاص انرژی‌های پاک که موجب کاهش انتشار گازهای گلخانه‌ای می‌شود، به‌صورت همه‌جانبه به مزایای انرژی‌های پاک برای زنان توجه داشته و مقرر داشته: «دولت‌های عضو فرصت اشتغال را برای زنان از طریق سرمایه‌گذاری در انرژی‌های پاک در متن تلاش‌های خود برای اجرای اهداف توسعه پایدار بگنجانند» (۲۰). کمیته هم‌چنین از ادامه و گسترش استخراج نفت و گاز توسط دول عضو اظهار نگرانی کرده و انتشار گازهای گلخانه‌ای را بدون هیچ تردیدی مغایر با تعهدات دولت‌ها مطابق کنوانسیون تغییرات اقلیمی و توافق‌نامه پاریس می‌داند. از نظر

می‌دهد که شواهد قابل توجهی وجود دارد که نشان می‌دهد پروژه‌های استخراجی، خشونت علیه زنان بومی را افزایش می‌دهد (۳۰).

۲-۳. خشونت علیه زنان به دلیل تغییرات اقلیمی ناشی از سوخت‌های فسیلی

اظهارات دبیرکل سازمان ملل متحد در شورای امنیت در ۲۳ فوریه ۲۰۲۱ تصویر روشن از خطرات امنیتی تغییرات اقلیمی ناشی از سوخت‌های فسیلی را برای دختران و زنانی که مجبورند برای جمع‌آوری آب آشامیدنی در معرض خشونت قرار بگیرند، ارائه می‌دهد (۳۱). در گزارش سالانه کمی‌ساری‌ای عالی سازمان ملل متحد به شورای حقوق بشر، کمی‌سر عالی حقوق بشر به اثرات زینبار تغییرات اقلیمی ناشی از سوخت‌های فسیلی بر حقوق زنان از جمله خشونت جنسیتی و قاچاق انسان تاکید کرده است (۳۲). کمیسیون مقام زن ملل متحد نیز در اولین قطعنامه آب و هوایی خود ضمن تایید پلتفرم اقدام پکن، چارچوب اقدام هیوگو، قطعنامه ۴/۱۰ شورای حقوق بشر و کنوانسیون چارچوب تغییرات اقلیمی، بر تأثیرات مخرب تغییرات اقلیمی بر حقوق زنان تاکید می‌کند. نمونه‌های زیادی از اثرات تغییرات اقلیمی در تشدید خشونت علیه زنان را می‌توان برشمرد؛ به عنوان مثال، در «دارفور»، خشکسالی‌های مکرر باعث افزایش ناامنی غذایی و کمبود منابع طبیعی شده است. دختران خردسال در «مالاوی» مجبور هستند به دلیل کمبود غذا تن به ازدواج در سنین پایین دهند. در طول دوره‌های طولانی خشکسالی، زنان «اوگاندا» با خشونت خانگی، ازدواج کودکان، تجاوز، ختنه زنان و سایر اقدامات زینبار روبرو شده‌اند (۳۳). با این حال، این مسئله فقط مرتبط با جهان سوم نبوده و در ایالات متحده، پس از طوفان کاترینا در سال ۲۰۰۵، میزان تجاوز جنسی در بین زنان آواره به پارک‌های تریلر ۵۳/۶ برابر بیشتر از بالاترین نرخ اولیه برای می‌سی‌سی‌پی در سال ۲۰۰۴ بود (۳۴). بنابر تحقیق برنامه کار و فرصت برای زنان انگلستان، ۸۰ درصد آوارگان ناشی از تغییرات آب و هوایی هستند (۳۵). آواره‌گانی که در اردوگاه‌های پناهندگان، برای یافتن هیزم باید ۵ تا ۱۰ کیلومتر مسافت طی کنند که بنابر گزارش کمیسیون زنان پناهنده در «دارفور» هر ماه به بیش از

می‌تواند ترس زنان را نسبت به قربانی شدن جرم و جنایت افزایش دهد. در دهلی هندوستان، با تحقیق از ۲۰۰۰ زن مشخص شد که ۶۳ درصد از مشارکت‌کنندگان بعد از تاریکی هوا برای بیرون رفتن از خانه احساس ترس می‌کنند. بیش از ۲۱ درصد به هیچ وجه تنهایی بیرون نمی‌روند (۲۵). در آدیس آبابای اتیوپی، تحقیقات نشان داد که زنان فروشنده که به بازار مناسب دسترسی ندارند و کالاهای خود را در خیابان‌ها می‌فروشند، بعد از غروب به دلیل نبود روشنایی کافی در معرض خشونت مداوم قرار می‌گیرند (۲۶).

۲-۲. خشونت علیه زنان بومی به دلیل فعالیت‌های استخراجی سوخت‌های فسیلی

در چهارچوب حقوق انرژی، دولت‌های در حال توسعه، عمدتاً در راستای دستیابی به توسعه اقتصادی به دلیل نیازهای اقتصادی حیاتی، ملاحظات زیست‌محیطی را در نظر نمی‌گیرند و به تخریب محیط زیست و بروز آلودگی‌هایی می‌انجامند که در نهایت مغایر با حقوق بشر است (۲۷)؛ بهره‌برداری از نفت و گاز نیز در جوامع محلی و بومی سابقه طولانی و اغلب شرم‌آوری داشته است. می‌توان گفت که همیشه عملیات نفت و گاز با نقض حقوق بشر همراه بوده است. تصادفی نیست که تقریباً همه شرکت‌های نفتی خارجی در فعالیت‌های استخراجی خود از شبه نظامیان استفاده می‌کنند. ردپای شرکت‌های نفتی را می‌توان در شرایط جنگ داخلی و شورش‌های نظامی (کلمبیا، سودان، آچه)، درگیری‌های بین دولتی (عراق، حوضه خزر) و همکاری با دولت‌های نظامی یا غیردموکراتیک کاملاً مشاهده کرد (نیجریه، قزاقستان، سائو تامسه) (۲۸). اجرای پروژه‌های بزرگ انرژی‌های فسیلی با هجوم کارگران مهاجر و استثمار جنسی و قاچاق زنان همراه است، همان‌طور که برای زنان ساکن در اطراف پروژه خط لوله نفت باکو-تفلیس-جیهان در آذربایجان اتفاق افتاد (۲۹). صنعت استخراج نفت و گاز در آمریکای شمالی با تأثیرات منفی آن بر آب و هوا و همچنین با قاچاق انسان، خشونت جنسی و جسمی ارتباط تنگاتنگی دارد. زنان بومی در این زمینه به ویژه در معرض استثمار مردانی هستند که دور از خانه برای به‌دست آوردن پول سخت کار می‌کنند و در اردوگاه‌های مردانه زندگی می‌کنند. تحقیقات ملی در مورد زنان بومی مفقود شده یا کشته شده نشان

«پراجاب نائو اوپاس»؛ «برتا کاسرس»؛^۱ «چات واتی» (۴۰) شورای حقوق بشر سازمان ملل متحد قطعنامه خاصی را برای حفاظت از مدافعان محیط زیست تصویب کرد و خاطرنشان کرد که مدافعان فعال در مسائل زیست محیطی به ویژه زنان، بیشتر در معرض خطر خشونت قرار دارند (۴۱). علی‌رغم محکومیت روزافزون چنین قتل‌هایی، هنوز تخمین زده می‌شود که ۴۰ درصد از کل مدافعان حقوق بشر و محیط زیست کشته می‌شوند. در سال ۲۰۱۸، «جان ناکس»، گزارشگر ویژه سابق حقوق بشر و محیط زیست، برآورد کرد که در کنار هر قتلی که گزارش شده است ۲۰ تا ۱۰۰ نفر دیگر هم مورد آزار و اذیت، تعقیب و دستگیری غیرقانونی قرار می‌گیرند (۴۲). خشونت جنسی برای سرکوب زنان، تضعیف موقعیت آن‌ها در اجتماع و ممانعت از حضور پررنگ آن‌ها در اجتماعات نمونه‌هایی از اشکال خشونت علیه زنان مخالف انرژی‌های فسیلی است.

۳. نقش انرژی‌های پاک در کاهش خشونت علیه زنان

نابرابری در دسترسی به منابع انرژی می‌تواند به خودی خود به عنوان شکلی از خشونت (اقتصادی) علیه زنان به شمار رود. در مقابل انرژی‌های پاک به صورت مستقیم و غیرمستقیم در کاهش خشونت علیه زنان نقش موثری دارند که در ادامه چگونگی تاثیرگذاری انرژی‌های پاک در کاهش خشونت علیه زنان تحلیل گردیده است.

۳-۱. کاهش خشونت علیه زنان از طریق فراهم کردن

امکانات آشپزی تمیز و فن آوری‌های دیجیتال

وجود انرژی‌های مدرن در محیط زندگی زنان، موجب بهبود وضعیت جسمی، روحی و روانی زنان می‌شود (۴۳). انرژی‌های پایدار امکانات آشپزی تمیز با وسایل مدرن را برای زنان فراهم می‌کنند؛ در نتیجه مدت زمان آشپزی با سوخت‌ها و امکانات

۲۰۰ زن تجاوز می‌شود (۳۶). در «چاد» ۶۳ درصد از خانوارهای مورد بررسی توسط آژانس پناهندگان سازمان ملل متحد هنگام جمع‌آوری هیزم مورد خشونت قرار گرفته‌اند (۳۷) نمونه‌های فراوانی از پیوندهای تنگاتنگ بین خشونت جنسیتی و استثمار زنان و دختران و رقابت بر سر تهیه منابع انرژی یافت می‌شود؛ به عنوان مثال، تجارت غیر قانونی چوب و زغال در جمهوری دموکراتیک کنگو با استثمار جنسی مرتبط است و در کلمبیا و پرو معادن غیرقانونی به شدت با افزایش قاچاق جنسی مرتبط است. در بسیاری از موارد، زنان پناهنده چاره‌ای جز رفتن به خارج از پناهگاه‌های موقت برای جمع‌آوری چوب برای سوخت ندارند و خود را در معرض ضرب و شتم، تجاوز، تجاوز یا حتی کشته شدن قرار می‌دهند (۳۸). یک مطالعه در سال ۲۰۱۴ توسط کمی‌ساری‌ای عالی سازمان ملل متحد در امور پناهندگان نشان داد که در «چاد» ۴۲ درصد از ۶۷۳ خانوار پناهنده مورد بررسی، اظهار کرده‌اند که در طول جمع‌آوری هیزم طی شش ماه با حوادثی از قبیل بیماری‌های جنسی و خشونت جسمی روبرو شده‌اند (۳۹).

۴-۲. خشونت علیه زنان مدافع محیط زیست ومخالف

انرژی‌های فسیلی

نمونه‌های بی‌شماری از خشونت‌های جنسیتی علیه مدافعان محیط زیست وجود دارد که سعی می‌کنند به تخریب محیط زیست و تخریب سرزمین خود پایان دهند. در پاسخ به ۱۹۲۲ مورد قتل مدافعان محیط‌زیست در ۵۷ کشور بین سال‌های ۲۰۰۲ تا ۲۰۱۹، از جمله «خوزه زه کلادیو ریبریو دا سیلوا»، «ماریاسپیریتو سانتو دا سیلوا»؛^۱ «رایموندوس سانتوس رودریگزو»، «ماریا دا کانسیچیوچاوز لیما»؛^۲ «ریگوبرتو لیما چوک»؛^۳ «ایسیدرو بالدنگر لویز»؛^۴ «آدلینا گومز گاویریا»؛^۵ «ژایرو مورا سندووال»؛^۶ «ادوین چوتا والرو»؛^۷ «مارگاریتو کبال»؛

6- Jairo Mora Sandoval.

7- Edwin Chota Valero.

8- Margarito Cabal.

9- Prajob Nao-opas.

10- Berta Cáceres.

11- Chut Wutty.

1- José 'Zé Cláudio' Ribeiro da Silva and Maria do Espírito Santo da Silva.

2- Raimundo dos Santos Rodrigues and Maria da Conceição Chaves Lima.

3- Rigoberto Lima Choc.

4- Isidro Baldenegro López.

5- Adelina Gómez Gaviria.

جلوگیری از ازدواج در سنین پایین در نظر گرفت. دختران دبیرستانی در مقایسه با آن‌هایی که تحصیلات پایین‌تری دارند، تا شش برابر کم‌تر تن به ازدواج در سنین پایین می‌دهند. در مجموع، فقدان تحصیلات و ازدواج در سنین پایین به کاهش توانمندی زنان در سطح فردی می‌انجامد (۵۰). در نتیجه شوهران و مادرشوهرها ممکن است کنترل بیشتری بر زنان جوان داشته باشند، زیرا با تحصیلات پایین، ممکن است نتوانند هویت مستقل و قابلیت‌های خود را اثبات کنند (۵۱). این موقعیت زنان، به ویژه در خانواده‌های گسترده را "نا توانی مضاعف" می‌توان نامید. نتایج تحقیقات نشان می‌دهد که افرادی که زیر سن ۱۸ سال ازدواج کرده‌اند بیشتر در معرض خشونت فیزیکی یا جنسی هستند (۵۲).

۳-۳. کاهش خشونت علیه زنان از طریق توانمندسازی اقتصادی زنان

زنان دارای موقعیت اقتصادی و اجتماعی پایین، بدترین اشکال خشونت را تجربه می‌کنند. به عبارتی عواملی مانند درآمد کم، فقر، منابع اندک، نداشتن پول و ثروت در افرادی که به خشونت دست می‌زنند یا قربانی خشونت می‌شوند، قابل توجه است. انرژی‌های مدرن و پایدار با توانمندسازی اقتصادی زنان در رفع خشونت علیه زنان می‌توانند نقش موثری ایفا کنند (۵۳). این کاهش خشونت از طریق توانمندسازی اقتصادی به دلیل ایجاد فرصت اشتغال و رفع فقر زمانی زنان ممکن می‌گردد. تحقیقات نشان می‌دهد که در کشورهای آفریقایی، اشتغال زنان در جوامع تازه الکتریکی شده تقریباً ۱۰ درصد افزایش یافته است، زیرا ورود انرژی‌های مدرن و پایدار به این جوامع باعث تسریع انجام کارهای داخل خانه توسط زنان شده است. دسترسی به انرژی‌های پایدار به زنان اجازه می‌دهد به کمک نوآوری‌های تکنولوژیکی زمان آزاد داشته باشند. زمان آزاد می‌تواند در فعالیت‌های اقتصادی مورد استفاده قرار بگیرد. خود اشتغالی زنان ناشی از دسترسی به انرژی‌های مدرن باعث شده است تا میزان درآمد آن‌ها بیش از دو برابر درآمد زنانی باشد که متکی به منابع انرژی سنتی هستند. ورود انرژی‌های پاک به اقتصاد یک کشور به طور مستقیم و غیر مستقیم باعث ایجاد مشاغل در بخش‌های مختلف صنعتی و غیرصنعتی می‌شود؛ که ویژگی‌های تکنولوژیکی و مزیت‌های

سنتی کاهش می‌یابد و مدت زمان صرفه‌جویی شده برای توانمندسازی زنان و در نتیجه کاهش خشونت بسیار ضروری است (۴۴). انرژی‌های پاک هم‌چنین اجازه استفاده از وسایل الکترونیکی و اطلاعاتی (اینترنت و رسانه‌های جمعی) را به زنان می‌دهد (۴۵). هنگام تماشای تلویزیون، خانواده‌ها در معرض انبوهی از اطلاعات، مهارت‌های زندگی و زیست مسالمت‌جویانه قرار می‌گیرند. قرار گرفتن در معرض اطلاعات اضافی، آگاهی زنان را نسبت به خشونت خانگی را افزایش می‌دهد (۴۶). در نتیجه نرخ طلاق و نرخ همسر آزاری در محیط زندگی زنانی که به انرژی‌های مدرن دسترسی دارند، پایین‌تر است. رسانه‌های جمعی با تغییر الگوهای رفتاری جوامع، سبب افزایش سطح دانش و بینش در ابعاد مختلف زندگی مردم و ارتقای سلامت جامعه می‌شوند (۴۷).

۳-۲. کاهش خشونت علیه زنان از طریق توانمندسازی علمی و آموزشی

میان آموزش، خشونت و انرژی‌های پاک یک ارتباط چند وجهی وجود دارد. از یک سو محروم نمودن زنان و دختران از تحصیل، خودیکی از نمادهای خشونت علیه زنان است. از سوی دیگر تاثیر تحصیل و به ویژه آموزش مهارت‌های مدیریت خشم در کاهش خشونت خانوادگی و بهبود رضایت زناشویی می‌تواند به عنوان یکی از ساز و کارهای کاهش این خشونت‌ها و در نهایت بهبود زندگی زناشویی در کانون خانواده تلقی گردد. دسترسی به انرژی‌های پاک با فراهم نمودن امکانات تحصیلات دختران و زنان در کاهش خشونت علیه زنان بسیار تعیین کننده است (۴۸). پژوهش‌ها نشان می‌دهد که دسترسی به برق میزان تحصیلات دختران را افزایش می‌دهد. در «بنگلادش»، سواد زنان به میزان قابل توجهی (۲۲ درصد) با دسترسی زنان به انرژی پایدار افزایش یافت. در روستاهای هند با دسترسی خانواده‌ها به انرژی پایدار میزان ثبت نام دختران در مدارس ۱۴ درصد افزایش یافته است. در «برزیل» تحقیقات نشان داد، شانس به پایان رساندن دوره تحصیلی دبستان برای دخترانی که به برق دسترسی دارند ۶۰ درصد بیشتر از سایر دخترانی است که به برق دسترسی ندارند (۴۹). با توجه به همبستگی مثبت بین دسترسی به انرژی‌های مدرن و تحصیلات عالی، اولین نتیجه مثبت را می‌توان در

حتی متون سه معاهده خاص تغییرات اقلیمی (کنوانسیون چارچوب تغییرات اقلیمی ۱۹۹۲، پروتکل کیوتو ۱۹۹۷ و توافقنامه پاریس ۲۰۱۵) به این موضوع نمی‌پردازد. تنها طی تصمیمات کنفرانس طرفین کنوانسیون تغییرات اقلیمی (کاپ) آن هم در سال‌های اخیر تا حدودی به این مساله توجه شده است. نهایتاً زنان مدافع محیط‌زیست و مخالف مصرف سوخت‌های فسیلی که منتقد سیاست‌های انرژی شرکت‌ها و دولت‌ها هستند مورد خشونت واقع می‌شوند. در کشورهای پیشرفته، انرژی پایدار را امری مسلم می‌دانند؛ اما در کشورهای در حال توسعه نزدیک به یک میلیارد نفر به انرژی پایدار دسترسی ندارند. این کمبودها در نتیجه برخورد با انرژی نه به عنوان یک حق بشری بلکه به عنوان یک کالای خصوصی به وجود می‌آید. با توجه به آسیب‌های روحی و جسمی جدی که خشونت به زنان وارد می‌کند، باید به طور صریح در قوانین داخلی دولت‌ها حق دسترسی زنان به انرژی‌های پاک لحاظ شود. یک انقلاب انرژی مبتنی بر تجدیدپذیرها نه تنها برای تسریع پیشرفت و توسعه اقتصادی، بهبود وضعیت آب و هوا بلکه برای کاهش خشونت علیه زنان، ضروری است.

References

1. Mehrpour, Hossein, Women's Rights from the Perspective of Domestic Law; Jurisprudential Principles and International Standards, Tehran, Ettelaat, 2000. (In Persian)
2. Jalali, Mahmoud, Women's Human Rights in International Law and the Situation in Iran, Faculty of Law and Political Science, 2004, 66. (In Persian)
3. Naserzadeh, Houshang, 1993, Declarations of Human Rights, Tehran, Majd, Second Edition, 1993. (In Persian)
4. Ismail Nasab, Hossein, Collection of the most important practical documents of international law, Tehran, Jangal, 2014. (In Persian)

فناوری‌های پاک را منعکس می‌کند (۵۴). آژانس بین‌المللی انرژی‌های تجدیدپذیر که از سال ۲۰۱۲ میزان اشتغال ناشی از انرژی‌های تجدیدپذیر را هر سال ارزیابی می‌کند، در گزارش سالانه خود در ۲۰۲۰ اعلام کرده است که بخش انرژی‌های تجدیدپذیر حداقل ۱۱/۵ میلیون نفر را به طور مستقیم و غیر مستقیم در سراسر جهان مشغول به کار کرده است که زنان ۳۲ درصد از این مشاغل را در اختیار دارند. مطابق دستور کار پس از کوید-۱۹ که توسط آژانس بین‌المللی انرژی‌های تجدیدپذیر طراحی شده است، طی سه سال آینده حدود ۵/۵ میلیون شغل در حوزه انرژی‌های تجدیدپذیر ایجاد می‌شود، مطابق پیش‌بینی آژانس بین‌المللی انرژی‌های تجدیدپذیر، انرژی‌های نو تا سال ۲۰۳۰ تعداد شاغلین در این بخش را به ۳۰ میلیون نفر در سطح جهان خواهد رسانید (۵۵). علاوه بر این، زنانی که به انرژی‌های مدرن دسترسی دارند و در معرض چندین کانال اطلاعاتی و رسانه‌های همگانی قرار می‌گیرند و در نتیجه احتمال پیدا کردن شغل در بیرون از خانه را نیز پیدا می‌کنند.

نتیجه‌گیری

انرژی از چندین جهت باعث قربانی شدن مضاعف زنان به اشکال مختلف خشونت هم به عنوان قشر آسیب‌پذیر و هم به دلیل جنسیتی می‌شود. از یک سو فقر انرژی خود عامل موثری در خشونت علیه زنان است. زیرا زنان که مسئول جمع‌آوری منابع انرژی (جمع‌آوری هیزم، آوردن آب) هستند اغلب در مسیر تامین انرژی مورد خشونت قرار می‌گیرند. از سوی دیگر شواهد فزاینده-ای ارتباط بین فعالیت‌های استخراجی سوخت‌های فسیلی و خشونت علیه زنان بومی را نشان می‌دهد؛ زنانی که بنابر گزارش گزارشگر ویژه در مورد حقوق بومیان کمترین سهم را در آثار زیانبار فعالیت‌های استخراجی سوخت‌های فسیلی، انتشار گازهای گلخانه‌ای، تغییرات اقلیمی دارند اما بیشترین غرامت را می‌پردازند. هم‌چنین تغییرات آب و هوایی ناشی از مصرف سوخت‌های فسیلی خشونت علیه زنان را تشدید می‌کند این در حالی است که هیچ‌گونه سازوکار بین‌المللی که با خشونت علیه زنان در طول حقوق بین‌الملل تغییرات آب و هوایی مبارزه کند، وجود ندارد.

- latest World Compilation of Time-use Surveys/Jacques Charmes”, International Labour Office-Geneva.
12. Löfquist, Lars, “Is there a universal human right to electricity?”, The International Journal of Human Rights, Vol. 24, Issue. 6, 2019.
 13. OHCHR (UN Human Rights Office) (2009). “Relationship Between Climate Change and Human Rights”, A/HRC/10/61.
 14. CESCR (Committee on Economic, Social and Cultural Rights) (1992). “General Comment No.4”, Contained in Document E/1992/23
 15. CESCR (Committee on Economic, Social and Cultural Rights) (2017). “General Comment No.4”, Contained in Document E
 16. Löfquist, Lars, “Is there a universal human right to electricity?”, The International Journal of Human Rights, Vol. 24, Issue. 6, 2019
 17. CEDAW (1979). “Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women”, New York, 18 December.
 18. Smith, K.R.; Bruce, N.; Balakrishnan, K.; Adair-Rohani, H.; Balmes, J.; Chafe, Z et al, “Millions dead: how do we know and what does it mean? Methods used in the comparative risk assessment of household air pollution”, Annu. Rev. Public Health, Vol.35, 2014
 19. CEDAW (2018). “Repoort of Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women”, New York
 20. CEDAW (2017). “Repoort of Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women”, New York
 5. Esmaeilnasab, Hossein and Sheikhzadeh, Ehsan, Iran's Human Rights Challenges in Ahmad Shahid's Reports (with Emphasis on Women), National Conference on Iran and International Legal Challenges, Maragheh, 2014. (In Persian)
 6. WHO, IEA, GACC, UNDP and WB (2018). “Policy Brief #2: Achieving Universal Access to Clean and Modern Cooking Fuels and Technologies”, UN High Level Political Forum on Sustainable Development, please visit: <https://sustainabledevelopment>
 7. UNIDO (United Nations Industrial Development Organization) (2013). “Sustainable Energy for All: The Gender Dimensions”, available at: unido.org/fileadmin/user_media_upgrade/What_we_do/Topics/Women_and_Youth/GUIDANCENOTE_FINAL_WEB.pdf.
 8. ESMAP/WB (Energy Sector Management Assistance Program & World Bank) (2020). “The State of Access to Modern Energy Cooking Services”, Energy Sector Management Assistance Program. Washington, D.C
 9. Hyde, Elizabeth; Greene, Margaret; Darmstadt. Gary L, “Time poverty: Obstacle to women’s human rights, health and sustainable development”, Journal of Global Health 10(2), 2020.
 10. Angelou, Nicolina; Roy, Sanjukta, “Integrating Gender and Social Dimensions into Energy Interventions in Afghanistan”, International Bank for Reconstruction and Development/The World Bank 1818H Street NW, Washington, 2019.
 11. ILO (International Labour Organization) (2019). “The Unpaid Care Work and the Labour Market. An analysis of time use data based on the

26. ActionAid (2013). "Women and the City II; Combating violence against women and girls in public spaces-The role of public services", London: ActionAid
<http://www.actionaid.org/publications/women-and-city-2>.
27. Salimi-Turkmani, Hojjat, The Right to Development as a Human Right in the Field of International Energy Law, Quarterly Journal of Energy Law Studies, Volume 4, Number 2, 2018, (In Persian)
28. Michael J. Watts, Righteous Oil? Human Rights, the Oil Complex, and Corporate Social Responsibility", Annu. Rev. Environ. Resour. 2005. Vol.30, 2005
29. Fraser, Erika Viswanath Kalpana and MacLean Laura, "Violence against Women and Girls, Infrastructure and Cities, Briefing Paper, ordered by Infrastructure and Cities for Economic Development (ICED), 2017.
30. NIC (National Inquiry Canada) (2021). "Reclaiming Power and Place: National Inquiry into Missing and Murdered Indigenous Women and Girls", Executive Summary of the Final Report, CP32-163/2-3-2019E-PDF, ISBN: 978-0-660-30951-4.
31. UN (United Nations) (2021). "Secretary-General's remarks to the Security Council-on addressing climate-related security risks to international peace and security through mitigation and resilience building", available at: <https://www.un.org/sg/en/content/sg/statement/2021-02-23/secretary-generals-remarks-the-security-council-addressing-climate-related-security-risks-international-peace-and-security->
21. CEDAW (2018). "Report of Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women", New York
22. UN (United Nations) (2021). "Secretary-General's remarks to the Security Council-on addressing climate-related security risks to international peace and security through mitigation and resilience building", available at: <https://www.un.org/sg/en/content/sg/statement/2021-02-23/secretary-generals-remarks-the-security-council-addressing-climate-related-security-risks-international-peace-and-security-through-mitigation-and-resilience-building> (accessed on 1 May 2021).
23. IEA (International Energy Agency) (2017). "Energy Access Outlook-From Poverty to Prosperity", World Energy Outlook Special Report. online at: https://www.iea.org/publications/free-publications/publication/WEO2017SpecialReport_EnergyAccessOutlook.pdf.
24. UNDESA (United Nations Department of Economic and Social Affairs) (2018). "Policy Brief 12: A Global SDG 7: Energy and Gender", Affordable and clean energy, Accelerating SDG7 achievement policy briefs in support of the first SDG7 review at the UN high-level political forum 2018. Published by the United Nations.
25. ICRW (International Center for Research on Women)(2012). "Safe Cities free from violence against women and girls: Baseline findings from the safe city Delhi programme", Washington DC: ICRW. <http://www.icrw.org/.pdf>.

- <http://www.mercycorps.org/articles/dr-congo/congosaving-trees-and-lives>).
38. WRC (Women's Refugee Commission) (2014). "Leading the international effort to ensure that refugees have safe access to fuel and energy", Safe Access to Fuel and Energy. Available at: <https://www.womensrefugeecommission.org/images/zdocs/SAFE-Fuel-and-Energy-Fact-Sheet.pdf>
 39. GACC (Global Alliance for Clean Cookstoves) (2016). "Gender-Based Violence in Humanitarian Settings: Cookstoves and Fuels", A systematic review of the evidence base. Available at: <http://cleancookstoves.org/resources/478.html>.
 40. Knox, John H, "Policy Briefe, Environmental human rights defenders A global crisis", Universal Rights Group 2017, Universal Rights Group Ch. du Grand-Montfleury 48, Switzerland, 2017.
 41. UNGA/HRC (United Nations, General Assembly/Human Rights Council) (2019). "Recognizing the contribution of environmental human rights defenders to the enjoyment of human rights, environmental protection and sustainable development", A/HRC/RES/40/11, Retrieved from <https://undocs.org>.
 42. UNEP (United Nations Development Programme) (2020). "Who are environmental defenders", Retrieved from <https://www.unenvironment.org/exploration-topics/environmentalrights-and-governance/what-we-do/advancing-environmentalrights/who>
 43. Standal, K., & Winther, T, "Empowerment through Energy? through-mitigation-andresilience-building (accessed on 1 May 2021)
 32. HRC (Human Rights Council) (2019). "Summary of the panel discussion on women's rights and climate change: climate action, good practices and lessons Learned-Report of the, Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights, 42th, 2019/07/24, A/HRC/42/26.
 33. Desai, Bharat H. and Mandalb, Moumita, "Role of Climate Change in Exacerbating Sexual and Gender-Based Violence against Women: A New Challenge for International Law", Environmental Policy and Law, Vol.51,2021.
 34. Anastario, Michael, Shehab, Nadine, Lawry, Lynn, "Increased gender-based violence among women internally displaced in Mississippi 2 years post-Hurricane Katrina", Disaster Med Public Health Prep. 2009 Mar, Vol. 3(1), 2009.
 35. Listo, Romy Elisabeth, "Energy for empowerment: The role of energy in women's organising and Empowerment in urban and peri-urban South Africa", Bachelor of International Studies (Hons I), Graduate Certificate of Community Development, A thesis submitted for the degree of Doctor of Philosophy at The University of Queensland in 2020, School of Social Science,2020
 36. WRC (Women's Refugee Commission) (2006), "Finding Trees in the Desert: Firewood collection and alternatives in Darfur", March 2006, available at: <https://www.refworld.org/docid/48aa82ec0.html>.
 37. Mercy Corps (2010), 'In Congo, saving trees and lives', 23 April 2010,

- (2018). "Policy Brief 12: A Global SDG 7: Energy and Gender", Affordable and clean energy, Accelerating SDG7 achievement policy briefs in support of the first SDG7 review at the un high-level political forum 2018. Published by the United Nations.
50. McCleary-Sills, Jennifer, Hanmer, Lucia, Parsons, Jennifer & Klugman, Jeni, "Child Marriage: A Critical Barrier to Girls' Schooling and Gender Equality in Education", *The Review of Faith & International Affairs*, Vol.13, Issue 3, 2015.
51. Bradbrook, Adrian & Gardam, Judith, "Placing Access to Energy Services Within a Human Rights Framework", *Human Rights Quarterly*, Vol. 28(2), 2006.
52. Kidman R, Child marriage and intimate partner violence: a comparative study of 34 countries", *Int J Epidemiol*, 46(2), 2016
53. Acharya, R.H.; Sadath, A.C, "Energy poverty and economic development: Household-level evidence from India. *Energy Build*", Vol.183,2019
54. Hondo, Hiroki & Moriizumi, Yue, "Employment creation potential of renewable power generation technologies: A life cycle approach", *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, Vol.79,2017
55. IRENA (International Renewable Energy Agency) (2020). "Renewable Energy and Jobs", Annual Review 2020, 11.5 million jobs in 2019, International Renewable Energy Agency, Abu Dhabi. Download from www.irena.org/publications.
- Impact of Electricity on Care Work Practices and Gender Relations", *Forum for Development Studies*, Vol.43 (1), 2016.
44. UN (United Nations) (2021). "Secretary-General's remarks to the Security Council-on addressing climate-related security risks to international peace and security through mitigation and resilience building", available at: <https://www.un.org/sg/en/content/sg/statement/2021-02-23/secretary-generals-remarks-the-security-council-addressing-climate-related-security-risks-international-peace-and-security-through-mitigation-and-resilience-building> (accessed on 1 May 2021).
45. Gunnar, Kohlin; Pattanayak, Subhrendu K., Pattanayak; Sills, O'Donnell; Wilfong, Erin and Walter, Christopher, "Energy, Gender and Development. What are the Linkages? Where is the Evidence?", *The World Bank Sustainable Development Network, Research Working Paper 5800*. Washington, DC 20433,2011
46. Rewald, Rebecca, "Energy and Women and Girls: Analyzing the Needs, Uses, and Impacts of Energy on Women and Girls in the Developing World," *Oxfam Research Backgrounder series*, Oxfam America Inc. Washington DC,2017
47. Moko, N, "The information behaviors of rural women in botswana", *library & information, Science Research*, Vol.17, 2005.
48. Sambodo, M.T.; Novandra, R,"The state of energy poverty in Indonesia and its impact on welfare", *Energy Policy*, Vol. 132, Issue C, 2019
49. UNDESA (United Nations Department of Economic and Social Affairs)